

Informatienota

Onderwerp: Energieke Stad, oplevering van de voorbereidende fase van het programma 'Duurzame particuliere woningverbetering' uit de Woonvisie 2012-2016 BBV nr: 2015/486670

1. Inleiding

In de Woonvisie Haarlem 2012-2016 'Haarlem: duurzame, ongedeelde woonstad' (STZ/WWGZ/2012/114162) is het programma 'Duurzame particuliere Woningverbetering' vastgelegd. De duurzame particuliere woningverbetering staat niet alleen in het teken van de verbetering van de woningvoorraad zelf, maar staat mede in het teken van het zoeken naar nieuwe wegen in de aanpak van de woningverbetering en de samenwerking (doorontwikkeling Stedelijk Vernieuwing) met woningeigenaren, wijkinitiatieven en ondernemers. Dat is de reden dat de uitvoering van dit programma gedeeltelijk een experimenteel karakter draagt. De ervaringen, resultaten, ontdekkingen en valkuilen kunnen in de duurzame Stedelijke Vernieuwing vanaf 2016 worden geïmplementeerd.

Nu het programma 'Duurzame particuliere Woningverbetering' drie jaar loopt, is het tijd om de balans op te maken. Het programma heeft namelijk een belangrijke mijlpaal bereikt: voorheen was het marktaanbod zeer beperkt, nu is het marktaanbod verrijkt waardoor iedere Haarlemse woningeigenaar die het huis wil verbouwen, nu bij een marktpartij naar keuze terecht kan.

De markt voor particuliere energieopwekking en energiebesparing is nog relatief jong. Drie jaar geleden waren er nog nauwelijks marktpartijen met een aantrekkelijk aanbod, nu is er dankzij de inspanningen van de gemeente Haarlem een keuze uit verschillende marktpartijen met diensten en producten die speciaal zijn ontwikkeld voor de (vaak vooroorlogse) Haarlemse woningen en de Haarlemse gezinnen.

Om het verduurzamen van particuliere woningen aan te jagen heeft de gemeente met het programma 'Duurzame particuliere woningverbetering' ook wijkinitiatieven ondersteund. Deze wijkinitiatieven zijn gestart vanuit vrijwilligheid en zijn toe aan de volgende fase: zij willen intensiever gaan samenwerken en zij willen in lichte mate gaan professionaliseren.

In bovenstaande samenwerking met particuliere woningeigenaren, lokale ondernemers en wijkinitiatieven heeft de gemeente de nieuwe rol van faciliterende overheid mede vorm kunnen geven. Deze werkwijze is uitgewerkt in de Energieke stad en kan binnen de gemeente aangeboden worden.

Het programma 'Duurzame particuliere woningverbetering' sluit met deze nota de voorbereidende fase af. Vanaf hier start de volgende fase en dat is er één van opschaling. De projecten zijn afgerond en klaar om gepubliceerd te worden om het geleerde te verspreiden.

2. Kernboodschap

De overheid wil de markt voor het verduurzamen van de particuliere woningvoorraad versneld tot ontwikkeling brengen. Niet alleen vanwege de CO2 ambitie van Haarlem Klimaat Neutraal 2030 maar ook omdat Haarlemmerse huishoudens ieder jaar € 140.000.000 aan de energierekening uitgeven. Omgerekend voor een gemiddeld Haarlems gezin betekent dit dat er jaarlijks een maandsalaris wordt overgemaakt aan het energiebedrijf.

Resultaten op het gebied van duurzame particuliere woningverbetering

Energieopwekking met bijvoorbeeld zonneenergie is best populair bij bewoners. Het nemen van energiebesparende maatregelen is minder populair. Het landelijke beeld laat dan ook zien dat succesvolle energiebesparing begint met kleine successen. Met 100 particuliere woningen die gegarandeerd 30% energiezuiniger zijn geworden, is Haarlem derde van 15 gemeenten geworden in het Blok voor Blok programma.

In 2016 zal de Groene Mug het monitoren van de resultaten bij alle samenwerkingspartners invoeren zodat wij jaarlijks aan betrouwbare data komen. Over de afgelopen drie jaar zijn de resultaten in ieder geval:

- *De Energiepioniers hebben gezamenlijk meer dan 100 maatregelen getroffen*
- *Haarlemsche nieuwe heeft drie Rijksmonumenten verduurzaamd*
- *Duurzaam Energieloket heeft 6 vvE's geïnformeerd en 300 woningeigenaren bereikt*
- *Buurtcooperatie Duurzaam Garenkokerskwartier plaatste 110 collectieve zonnepanelen op het dak van het Seinwezen*
- *78 duurzaamheidsleningen werden verstrekt door de gemeente Haarlem*
- *Cooperatie DE Ramplaan plaatste 1350 collectieve zonnepanelen op het dak van de Fablohal*
- *De Opgewekte Woning club is 6 keer aangeboden en 90 mensen namen deel*
- *Een lokale ondernemers heeft 100x Tonzon Vloerisolatie aangebracht.*

De particuliere woningeigenaar kan maatregelen treffen om de energierekening van de eigen woning in de hand te houden door het gedrag aan te passen maar ook door de woning te isoleren en energie op te wekken. Deze bewustwording wordt op een aantal niveaus gestimuleerd. Vanuit de Groene Mug, vanuit de lokale ondernemers en vooral vanuit de wijken zelf. In deze nota informeert het college de gemeenteraad over de resultaten van het programma 'Duurzame woningverbetering' en over de borging van de effecten van het resultaat in de organisatie en de stad.

Resultaat op het gebied van Wijkinitiatieven

De ondernemende bewoners in de stad hebben wijkinitiatieven opgezet, in eerste instantie voor de thema's 'energieopwekking, energiebesparing, meer groen(te) in de wijken en zorg voor elkaar'. Later bleek dat de wijkinitiatieven het sterkste van de grond komen wanneer zij zich eerst op het thema 'energieopwekking' richten.

Vanuit de eerste 15 initiatieven zijn drie wijkcooperaties en twee bewonersbedrijven ontstaan. Deze initiatieven inspireren nieuwe wijken om zich te organiseren voor een energieopwekkingsproject.

Tips en tricks voor initiatiefnemers staan in de [Startersgids voor wijkinitiatiefnemers](#).

Met het geld dat een gemiddeld gezin tot 2030 aan energie gaat uitgeven, kan de eigen woning (bijna) energieneutraal worden verbouwd. Dat levert meer wooncomfort en is beter voor de portemonnee, voor het milieu en beter voor de lokale werkgelegenheid. De activiteiten van het programma duurzame particuliere woningverbetering zijn er dan ook op gericht om particuliere woningeigenaren een handelingsperspectief vanuit het marktaanbod te geven. Er is intensief samengewerkt met lokale ondernemers om de markt te vullen met de benodigde diensten en producten:

Resultaat op het gebied van Marktaanbod

Voor de relatief jonge markt van energiebesparing zijn nieuwe diensten en producten ontwikkeld zoals de Opgewekte Woningclub, duurzame showroom DRZM, het Duurzaam Bouwloket (voor lokale uitvoerders) en de Haarlemse Huizenaanpak. Deze diensten en producten zijn voornamelijk door Haarlemse ondernemers ontwikkeld. Ook de uitvoering wordt voornamelijk ingevuld met lokale werkgelegenheid.

Met de Opgewekte Woning Club bijvoorbeeld kan tot 2025 7,5% van de Haarlemse woningeigenaren worden bereikt. Wanneer deze huishoudens ieder € 8.000 in de woning investeren dan worden die woningen zo'n 30% energiezuiniger. In totaal zetten deze huishoudens dan bouwopdrachten twv € 20.000.000 in de lokale markt uit.

Door op Funda te adverteren kunnen het Duurzaam Bouwloket, showroom DRZM en de Haarlemse Huizenaanpak samen tot 2025 zo'n 7,5% van van de kopers een pakket aan duurzame maatregelen verkopen. Wanneer deze huishoudens op basis van de duurzaamheidslening ieder € 15.000 investeren dan zetten deze kopers bouwopdrachten twv € 37.500.000 in de lokale markt uit.

Resultaat op het gebied van (decentrale) lokale energieopwekking

Ook de markt voor (decentrale) lokale opwekking is jong. In 2015 zijn de eerste twee collectieve zonnestroomdaken opgeleverd. Deze daken zijn grotendeels op basis van vrijwilligheid van de wijkbewoners van de grond gekomen. De mensen die ervaring hebben opgedaan bij deze eerste twee collectieve daken willen andere Haarlemmers graag helpen om ook collectieve daken te realiseren. Dat kan echter niet langer op basis van vrijwilligheid en zij richten op dit moment een Haarlembrede backoffice op.

In 2015 zijn er 2 collectieve zonnestroomdaken gerealiseerd, het plan is om in 2016 16 van zulke daken te realiseren en tot 2030 zullen er meer dan 200 grote of 650 kleine collectieve zonnestroomdaken gerealiseerd worden. De collectieve opwekking is goed voor het verduurzamen van 15% van de energiebehoefte van Haarlemse huishoudens.

In het programma duurzame particuliere woningverbetering komen een aantal acties met betrekking tot participatie en duurzaamheid samen. De resultaten kunnen ook een invulling op de nieuwe bestuursstijl vormen:

Borging van de werkwijze binnen de organisatie

De manier waarop tijdens het programma is samengewerkt met partners in de stad, is uitgewerkt als '[de Energieke Stad](#)'. Deze nieuwe werkwijze is uitgewerkt als een training en geeft invulling aan de nieuwe rol van de ambtenaar.

De training kan aangeboden worden aan medewerkers van de gemeente Haarlem om mede uitvoering te geven aan het coalitieakkoord Samen Doen en als invulling van de nieuwe bestuursstijl. De 'Energieke stad' is medeontwikkeld vanuit het programma overheidsparticipatie.

3. Consequenties

Ook de opschalingsfase is er één van vallen en opstaan

Nu de voorbereidende fase van het programma 'Duurzame Particuliere Woningverbetering' er voor een groot deel opzit, is het tijd voor de volgende fase. Deze fase is er één van opschaling. Dat wat ontwikkeld is voor energieopwekking en energiebesparing, wordt in de stad uitgerold. In Haarlem zal deze fase ook weer met vallen en opstaan gaan, net zoals het in de andere gemeenten in Nederland op dit moment gaat.

De wijkinitiatieven zijn ook een aanjager voor andere domeinen zoals zorg. Zo wil de buurtcoöperatie Garenkokerskwartier ook collectieve zorg gaan aanbieden. Van dat nieuwe onderwerp leren we via het programma overheidsparticipatie.

Grotere aantallen

De ontwikkelde diensten en producten zullen worden ingezet om woningeigenaren te helpen bij het verduurzamen van de eigen woning en het in de hand houden van de energierekening. Toen de producten en diensten werden ontwikkeld werden hierbij enkele tientallen woningeigenaren per jaar bereikt, nu de ontwikkelde producten en diensten kunnen worden ingezet kunnen er honderden per jaar worden bereikt. Uiteindelijk moeten duizenden huishoudens worden bereikt met meerdere diensten en producten.

De gemeente kan deze ontwikkeling van de grond laten komen door innovatie te stimuleren en de onrendabele top bij ondernemers weg te nemen. Pas wanneer de onrendabele fase achter de rug is en de noodzakelijke marktversnelling bereikt is, zullen marktpartijen overnemen en kan de financiële inzet van de gemeente uit gefaseerd worden. Hiervoor wordt vanaf 2016 budget aangevraagd via duurzame Stedelijke Vernieuwing.

Breed en sterk netwerk tussen bewoners, ondernemers en de overheid is essentieel

Om tot het effectief bereiken en activeren van grotere aantallen huishoudens te komen, is een breed maatschappelijk netwerk nodig. Hiervoor dienen wijkinitiatieven, (maatschappelijke) ondernemers en de gemeente Haarlem langdurig te blijven samenwerken.

Aanjagen door middel van (professionele) marketing

Daarnaast zal het nodig zijn om meer structureel en meer actiegericht met de stad te communiceren. De richtlijnen nav van de informatienota Gemeentelijke Communicatie: voor en met de stad BBV nr.: 2015/443012 zullen daarbij leidend zijn.

Borgen van de voortgang voor energiebesparing bij particuliere woningeigenaren

Sinds 2014 werkt de gemeente Haarlem samen met de Omgevingsdienst IJmond aan de uitvoering van het Energieakkoord voor de regio IJmond-Zuid Kennemerland als het gaat om energiebesparing- en energieopwekking bij particuliere woningeigenaren.

Het college zet zich op dit moment in om versnelling in te zetten in het programma van de duurzame particuliere woningverbetering. We werken hierbij nauw samen met de G32 en de MRA.

Zo zou een programma- en projectorganisatie op MRA schaal wenselijk zijn voor de voortgang van energiebesparing en voor het borgen van de bereikte resultaten. Het Klimaatverbond sondeert de mogelijkheden voor zo'n organisatie.

Budget, mankracht, expertise

Ook voor de opschalingsfase van het programma 'Duurzame Particuliere Woningverbetering' is budget nodig. Dit wordt meegenomen met de voorstellen voor het besteden van de nieuwe stedelijke vernieuwingsmiddelen.

De opschalingsfase vraagt meer- en meer om een cross-sectorale samenwerking binnen de gemeentelijke organisatie. De interne samenwerking is een succesfactor.

Van tijd tot tijd zal de gemeente specifieke ondersteuning of expertise moeten bijschakelen om het veelomvattende domein van de energietransitie aan te kunnen. Dit kan gaan om expertise van sociologische, juridische, technische of financiële aard maar ook bijvoorbeeld voor marketingondersteuning en ondersteuning bij het in stand houden van het lokale netwerk.

Ondersteunende middelen

Wanneer het ons lukt om steeds meer huishoudens te bereiken en te activeren zal de vraag naar ondersteunende middelen als de duurzaamheidslening toenemen. Op dit moment wordt er aan een raadsnota over de duurzaamheidslening gewerkt. Daarin zal staan of er en zo ja, welke, middelen er kunnen worden ingezet om de duurzaamheidslening aan te vullen of op te plussen.

Aanvullend programma met aanvullende middelen

De Provincie Noord Holland is van plan om de doelstellingen van de domeinen Wonen en Duurzaamheid samen te voegen in de Regionale Uitvoerings Programma's (RAP). Het is goed mogelijk dat dit op termijn matching van de huidige middelen mogelijk maakt. De regionale samenwerking voor de uitvoering van het Energieakkoord is hiervoor een geschikte basis.

Ook de samenwerking van de drie regio's onder de vleugels van de MRA geeft een kansrijke basis voor aanvullende Rijksmiddelen en/of EU middelen.

4. Vervolg

Met het duurzaamheidsbudget worden nieuwe wijkinitiatieven geactiveerd. De bestaande wijkinitiatieven worden met dit budget verleid om nieuwe activiteiten te ontplooiën.

Voor het vervolg van het programma 'Duurzame Particuliere Woningverbetering' in 2016 en verder wordt budget aangevraagd bij duurzame Stedelijke Vernieuwing. Naar verwachting wordt dit in het eerste kwartaal van 2016 ter besluitvorming voorgelegd.

De verordening van de duurzaamheidslening wordt aangepast en ter besluitvorming aangeleverd aan het eind van 2015 of in het begin van 2016.

Er is toch wel een vervolg. Bijvoorbeeld waar Eline nu mee bezig is en een aanvraag in het kader van Duurzame stedelijke vernieuwing.

5. Bijlagen

Bijlage 1 [De Energieke stad](#)

Bijlage 2 [De Startersgids voor wijkinitiatieven](#)

Bijlage 3 Duurzame particuliere woningverbetering

Het college van burgemeester en wethouders,

2015/486670 Energieke Stad
6

de secretaris

de burgemeester